

Streszczenie

Wpływ promocji zdrowia i edukacji sportowej uczniów na rozwój zachowań prospołecznych w kontekście nadużywania mediów cyfrowych

Ewa Rutkowska

Głównym celem pracy było poznanie wpływu promocji zdrowia i edukacji sportowej na rozwój zachowań prospołecznych uczniów szkoły podstawowej oraz sprawdzenie, w jaki sposób kontekst nadużywania mediów cyfrowych wpłynie na podejmowanie przez uczniów szkół podstawowych aktywności fizycznej.

Badaniami objęto 1328 uczniów szkół podstawowych i 59 nauczycieli. Badania zrealizowano w dwóch grupach wiekowych uczniów - w klasach I-III oraz klasach IV-VIII. Badania prowadzono w Szkole Podstawowej Nr 11 im. UNICEF-u w Szczecinie oraz Szkole Podstawowej im. Przyjaciół Dzieci w Mierzynie, gmina Dobra (Szczecińska). Ze względu na lokalizację szkoły w Mierzynie uczęszczają do niej także dzieci mieszkające na terenie miasta Szczecin. W badaniu udział wzięło 664 dziewcząt i 664 chłopców w wieku od 8 do 15 lat. Średnia wieku wynosiła $M=11,49$ przy odchyleniu standardowym równym $SD=2,28$. Średnio każdy rocznik reprezentowało 12,5% uczniów. Zebrano opinie 60 nauczycieli (w tym 89,8% kobiet, $n=53$) w wieku od 25 do 54 lat ($M=38,39$; $SD=7,89$).

Empiryczny proces badawczy został zaplanowany dla typowych warunków organizacyjnych pracy szkoły. Z uwagi na wystąpienie okoliczności ogólnoświatowej pandemii COVID-19 w okresie od marca 2020 roku program realizowany był w warunkach izolacji społecznej, edukacji zdalnej oraz restrykcji dotyczących przemieszczania się i zgromadzeń, a także zamknięcia terenów rekreacyjnych sportowych. W procesie badawczym posłużono się następującymi metodami: eksperymentem pedagogicznym, metodą sondażu diagnostycznego. Grupą eksperymentalną zostali uczniowie ze Szkoły Podstawowej im. Przyjaciół Dzieci w Mierzynie, ze względu na miejsce pracy autorki badań oraz możliwość realizacji programu aktywizującego uczniów do podejmowania aktywności fizycznej w postaci innowacji pedagogicznej.

Grupę kontrolną wylosowano spośród szkół o podobnych warunkach lokalowych i liczności uczniów - została nią Szkoła Podstawowa nr 11 w Szczecinie. W obu szkołach przeprowadzono sondaż diagnostyczny wśród dzieci i młodzieży mający na celu poznanie ich stosunku do podejmowania aktywności fizycznej i korzystania z mediów cyfrowych oraz sondaż diagnostyczny wśród nauczycieli, w celu poznania ich opinii o podejmowaniu przez uczniów aktywności ruchowych i społecznych oraz korzystania z mediów cyfrowych. W okresie od września 2018 roku do czerwca 2019, a następnie od września 2019 roku do czerwca 2020 roku zrealizowano zadania eksperymentalne, zgodnie z harmonogramem pracy szkoły oraz rozporządzeniami związanymi z systemem nauki zdalnej. Zebrane w badaniu własnym wyniki poddano analizie statystycznej z użyciem pakietu IBM SPSS Statistics v. 25. Wykorzystano takie techniki opisu statystycznego, jak nieparametryczny test U Manna Whitneya dla dwóch grup niezależnych, nieparametryczny test Wilcoxon dla dwóch grup zależnych. Analizy te stanowiły podstawę do weryfikacji hipotez głównych, Spodziewane było zatem zaobserwowanie różnic w grupie eksperymentalnej, ale nie w grupie kontrolnej.

W niniejszej pracy w oparciu o analizę piśmiennictwa sformułowano następujące hipotezy badawcze:

1. Promocja zdrowia i edukacji sportowej korzystnie wpłynie na podejmowanie aktywności fizycznej przez uczniów szkoły podstawowej.
2. Promocja zdrowia i edukacji sportowej pozytywnie wpłynie na wzrost zainteresowania sportem u uczniów.
3. Promocja zdrowia i edukacji sportowej pozytywnie wpłynie na podejmowanie przez uczniów inicjatyw prospołecznych związanych z aktywnością sportową.
4. Użytkowanie mediów cyfrowych obniży aktywności fizyczną uczniów.
5. Promocja zdrowia i edukacji sportowej pozytywnie wpłynie na opinie nauczycieli na temat aktywności fizycznej, sportowej i prospołecznej uczniów oraz użytkowania przez nich mediów cyfrowych.

Wyniki badań dostarczyły cennych informacji i pozwoliły na weryfikację hipotez. Promocja zdrowia i edukacji sportowej podtrzymała podejmowanie aktywności fizycznej i aktywności sportowej oraz zainteresowanie sportem jednak nie wpłynęła na podejmowanie przez uczniów działań prospołecznych związanych z aktywnością sportową. Użytkowanie mediów cyfrowych obniża aktywność fizyczną uczniów.

Potwierdzono wpływ promocji zdrowia i edukacji sportowej na opinie nauczycieli na temat aktywności fizycznej, sportowej i prospołecznej uczniów oraz użytkowania przez nich mediów cyfrowych. Można przypuszczać, że trudne warunki realizacji programu w okresie pandemicznym wpłynęły na wyniki badań, szczególnie w zakresie obserwacji wpływu czynników eksperymentalnych na rozwój zachowań prospołecznych.

Wnioski, które sformułowano w efekcie dokonanej analizy wyników oraz weryfikacji hipotez przedstawiają się następująco:

1. Nauczycieli pozytywnie oceniają aktywność fizyczną, sportową i prospołeczną uczniów zaś negatywnie nadużywanie przez nich mediów cyfrowych.
2. Zastosowanie programu eksperymentalnego programu: „Promocja zdrowia i edukacji sportowej uczniów ukierunkowana na rozwój zachowań prospołecznych w kontekście nadużywania mediów cyfrowych” nie zwiększyło na oczekiwanym poziomie aktywności fizycznej uczniów.
3. Przeprowadzony program wpływ na zainteresowania uczniów grupy eksperymentalnej aktywnością sportową podejmowaną poza szkołą.
4. W wyniku zastosowania programu eksperymentalnego programu aktywność fizyczna uczniów z grupy eksperymentalnej została podtrzymana, a program pełnił rolę czynnika chroniącego przed zagrożeniami zdrowotnymi i był formą wsparcia i pomocy dla wszystkich podmiotów szkolnych. Uczestnictwo w eksperymencie było czynnikiem chroniącym w sytuacji zagrożenia uczniów zjawiskami sedentarnego stylu życia w okresie nauki zdalnej.
5. Ukierunkowane aktywizowanie uczniów na stosowanie zachowań prospołecznych w warunkach nauki zdalnej jest utrudnione i wymaga dyskusji oraz merytorycznego opracowania.
6. Nie odnotowano wpływu czynników eksperymentalnych na zmiany w użytkowaniu smartfonów i innych urządzeń odciągających uczniów od podejmowania aktywności ruchowej, a gry komputerowe interesują uczniów bardziej niż sportowe/ruchowe zabawy z rówieśnikami. Istnieją przesłanki do stwierdzenia, że uczniowie prezentują niski poziom wiedzy o zagrożeniach i uzależnieniach cyfrowych.
7. Płeć różnicuje wybory uczniów. Dziewczęta osiągają wyższe wyniki w aktywności fizycznej opartej na przeżywaniu pozytywnych emocji związanych z podejmowaniem aktywności, chłopcy cenią doskonalenie sprawności fizycznej, uczestnictwo w zajęciach sportowych i osiąganie wyników sportowych. Chłopcy chętniej niż

dziewczęta uczestniczą w grupowych zabawach ruchowych i zapraszają innych do wspólnych zajęć ruchowych.

8. Nauczyciele motywują uczniów do podejmowania aktywności fizycznej, chłopcy chętniej uczestniczą w proponowanych przez nauczycieli zabawach ruchowych.

Podsumowując stwierdzono, że warto stosować w szkole programy prozdrowotne i uspołeczniające. Warsztaty i treningi realizowałyby cel edukacyjny - nabycie lub doskonalenie umiejętności prospołecznych, takich jak: pomaganie innym w trakcie zabawy i gry, dzielenie się zabawkami i sprzętem sportowym, opiekowanie się młodszymi, udzielanie pomocy w zrozumieniu porażki, przestrzeganie zasad gry w duchu „fair play”. Współpraca i współdziałanie uczniów implikowałoby okazywanie szacunku, życzliwości i serdeczności. W odniesieniu do sportu warto rozwijać zachowania prospołeczne, skierowane ku wspólnemu zdobywaniu celów sportowych w zespołach oraz zachowania angażujące siebie i innych w sukces sportowy, zespołu lub własny. Organizacja zajęć sportowych z elementami działań społecznych dałaby dzieciom możliwość rozwijania umiejętności sportowych, jednocześnie ucząc ich odpowiedzialności za działania podejmowane wobec i na rzecz innych osób.

Uczniowie podejmujący aktywność fizyczną i prospołeczną będą w harmonijny sposób uczestniczyć w życiu społecznym w kontekście dokonywanej się współcześnie transformacji cyfrowej.

Ewa Rutkowska

30.06.2023 r.